

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd August, 2026

Website: <https://econferencia.com>

SUNʻIY INTELLEKT VOSITALARINING BOʻLAJAK PEDAGOGLARNING KASBIY-KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDAGI DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Nuridinova Maftunaxon Baxromjon qizi

Fargʻona davlat universiteti, tadqiqotchi

Annotatsiya

Ushbu tezisda sunʻiy intellekt vositalarining boʻlajak pedagoglarning kasbiy-kommunikativ kompetentligini rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Zamonaviy til modellari, chatbotlar va intellektual platformalar negizida amalga oshiriladigan adaptiv mashqlar, nutqiy vaziyatlarni simulyatsiya qilish, matn va nutqni avtomatik tahlil qilish hamda reflektiv baholash imkoniyatlari koʻrib chiqilgan. Tadqiqotda, shuningdek, mazkur vositalarni qoʻllashdagi metodik va etik cheklovlar ham yoritilgan. Tahlil natijalari sunʻiy intellekt vositalarini pedagogik taʼlim jarayoniga maqsadli va nazorat ostida joriy etish boʻlajak pedagoglarning kasbiy-kommunikativ kompetentligini rivojlantirish metodikasini sifat jihatidan boyitishi mumkinligini koʻrsatadi.

Kalit soʻzlar: sunʻiy intellekt, kasbiy-kommunikativ kompetentlik, boʻlajak pedagog, didaktik imkoniyat, chatbot, adaptiv oʻqitish, nutqiy simulyatsiya.

Kirish

Zamonaviy raqamli taʼlim sharoitida sunʻiy intellekt texnologiyalari taʼlim tizimining barcha bosqichlariga faol tatbiq etilmoqda, bu esa pedagog kadrlar tayyorlash tizimi oldiga yangi metodik vazifalarni qoʻymoqda. Davlat taʼlim siyosati hujjatlarida raqamli texnologiyalarni taʼlim sifatini oshirish vositasi sifatida joriy etish ustuvor yoʻnalish sifatida belgilangan boʻlib, bu boʻlajak

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd August, 2026

Website: <https://econferencia.com>

pedagoglarning ham raqamli, ham kommunikativ tayyorgarligiga qo'yiladigan talablarni kuchaytirmoqda.¹

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt vositalari ta'lim jarayonini individuallashtirish, adaptiv o'qitish va o'quv natijalarini avtomatik tahlil qilish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi. Biroq mazkur imkoniyatlarning aynan bo'lajak pedagoglarning kasbiy-kommunikativ kompetentligini - ya'ni ularning o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qura olish qobiliyatini - rivojlantirishga qaratilgan didaktik salohiyati alohida, tizimli tadqiqot ob'ekti sifatida hali yetarlicha o'rganilmagan.²

Ushbu tezisning maqsadi - sun'iy intellekt vositalarining bo'lajak pedagoglarning kasbiy-kommunikativ kompetentligini rivojlantirishdagi asosiy didaktik imkoniyatlarini aniqlash va ilmiy jihatdan tavsiflashdan iborat. Maqsadga muvofiq quyidagi vazifalar belgilandi: mavzuga oid ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish; sun'iy intellekt vositalarining kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishdagi asosiy funksional yo'nalishlarini aniqlash; ularni qo'llashdagi metodik va etik cheklovlarni ko'rsatib o'tish.

Mavzuning o'rganilganlik darajasi

Bo'lajak pedagoglarning raqamli va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga oid tadqiqotlarda sun'iy intellekt vositalarining texnologik madaniyat va diagnostik ko'nikmalarni shakllantirishdagi o'rni alohida ta'kidlangan, biroq bu ishlarda kommunikativ jihat asosan bilvosita yoritilgan.³

¹Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2021. — B. 216–218.

²Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. — Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019. — P. 34–41.

³Qayumova D.D. Bo'lajak pedagogika o'qituvchilarining diagnostik kompetensiyalarini takomillashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanish amaliyoti // Science and Education. — 2026. — Vol. 7, № 1. — B. 1009.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd August, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Shu bilan birga, boʻlajak mutaxassislarning raqamli kompetensiyalarini va texnologik madaniyatini rivojlantirish omillarini oʻrganishga bagʻishlangan tadqiqotlarda sunʻiy intellekt vositalaridan foydalanish koʻnikmasi zamonaviy mutaxassisning majburiy tarkibiy sifati sifatida koʻrsatilgan.⁴

Xorijiy tilshunoslik va sotsiolingvistikada kommunikativ kompetentlik nafaqat til qoidalarini bilish, balki nutqni ijtimoiy vaziyatga mos qoʻllay olish qobiliyati sifatida talqin etilgan boʻlib, bu yondashuv sunʻiy intellekt asosidagi vositalarni loyihalashda ham asos vazifasini oʻtamoqda.⁵

MDH mamlakatlari tajribasida chet tilidagi kommunikativ kompetentsiyani sunʻiy intellekt vositalari asosida rivojlantirishga qaratilgan integratsiyalashgan adaptiv modellar ishlab chiqilgan va ularning samaradorligi Yevropa til darajalari (CEFR) mezonlari asosida tajriba-sinov yoʻli bilan asoslab berilgan, bu esa oʻxshash modellarni kasbiy-pedagogik kommunikatsiya sohasida ham qoʻllash mumkinligini koʻrsatadi.⁶

Sunʻiy intellekt vositalarining didaktik imkoniyatlari

Birinchidan, adaptiv va individuallashtirilgan mashqlar. Sunʻiy intellekt tizimlari har bir talabaning nutqiy tayyorgarlik darajasini avtomatik aniqlab, unga mos murakkablikdagi kommunikativ topshiriqlarni taklif qilish imkonini beradi. Bu yondashuv oʻquv yukini optimallashtirish nazariyasiga mos boʻlib, talabaning kognitiv resurslarini samarali taqsimlashga xizmat qiladi.⁷

⁴Jorayev R.H., Safarova R.G. Boʻlajak oʻqituvchilarning raqamli kompetensiyalarini va texnologik madaniyatini rivojlantirish omillari // Jizzax DPU Ilmiy axborotnomasi. — 2024. — № 1(2). — B. 47.

⁵Hymes D. On Communicative Competence // Sociolinguistics: Selected Readings. — Harmondsworth: Penguin, 1972. — P. 277–281.

⁶Колегова И.А., Кислова И.В., Левина И.А. Модель формирования иноязычной коммуникативной компетенции средствами искусственного интеллекта // Вестник ЮУрГУ. Сер. «Образование. Педагогические науки». — 2026. — Т. 18, № 1. — С. 84–86.

⁷Kalyuga S. Cognitive Load Theory and Adaptive Multimedia Learning. — New York: Information Science Reference, 2011. — P. 112–118.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd August, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Ikkinchidan, nutqiy vaziyatlarni virtual simulyatsiya qilish. Chatbot va suhbat interfeyslari yordamida bo‘lajak pedagog uchun ota-ona bilan suhbat, nizoli vaziyatni hal qilish, murakkab o‘quvchi bilan muloqot kabi turli pedagogik vaziyatlarni xavfsiz virtual muhitda bir necha bor mashq qilish imkoniyati yaratiladi. Bunday takroriy mashq real auditoriyada yo‘l qo‘yiladigan xatolar sonini kamaytirishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, nutq va matnni avtomatik tahlil qilish hamda konstruktiv fikr-mulohaza berish. Til modellari talabaning yozma yoki og‘zaki nutqidagi grammatik, uslubiy va mantiqiy kamchiliklarni aniqlab, ularni tuzatish bo‘yicha tavsiyalar berishga qodir, bu esa an‘anaviy tekshiruv usullariga nisbatan tezroq va individuallashtirilgan aks-sado olish imkonini beradi.

To‘rtinchidan, madaniyatlararo va ko‘p tilli muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish. Sun‘iy intellekt vositalari turli til va madaniy kontekstlarga oid muloqot namunalarini taqdim etish orqali bo‘lajak pedagogda madaniyatlararo sezgirlik va moslashuvchanlikni shakllantirishga ko‘maklashadi.

Beshinchidan, reflektiv o‘z-o‘zini baholash imkoniyati. O‘z nutqiy faoliyatini yozib olish, uni sun‘iy intellekt yordamida tahlil qildirish va natijalar asosida shaxsiy kommunikativ portfolio yuritish bo‘lajak pedagogda muntazam o‘z-o‘zini nazorat qilish odatini shakllantiradi.

Ayni paytda, mazkur imkoniyatlar bilan bir qatorda muhim metodik va etik cheklovlarni ham hisobga olish zarur: vositalarga haddan tashqari tayanish jonli muloqot ko‘nikmalarining susayishiga, tanqidiy fikrlashning pasayishiga olib kelishi mumkin, shuningdek talabalar ma‘lumotlarining maxfiyligi va sun‘iy intellekt tavsiyalarining pedagogik jihatdan tekshirilganligi masalalari alohida e‘tiborni talab qiladi.⁸

⁸Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учебник для вузов. — М.: Логос, 2002. — С. 226–229.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd August, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Xulosa

Oʻtkazilgan tahlil sunʼiy intellekt vositalarining boʻlajak pedagoglarning kasbiy-kommunikativ kompetentligini rivojlantirishda beshta asosiy didaktik yoʻnalish — adaptiv mashqlar, nutqiy simulyatsiya, avtomatik tahlil va fikr-mulohaza, madaniyatlararo koʻnikmalarni rivojlantirish hamda reflektiv baholash orqali namoyon boʻlishini koʻrsatdi. Ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun ularni pedagogik jihatdan asoslangan, bosqichma-bosqich va nazorat ostida, anʼanaviy jonli muloqot amaliyoti bilan uygʻunlashtirgan holda joriy etish zarur. Aniqlangan yoʻnalishlar boʻlajak pedagoglarning kasbiy-kommunikativ kompetentligini rivojlantirish metodikasini sunʼiy intellekt vositalari asosida takomillashtirishning nazariy-metodik negizi boʻlib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi Oʻzbekiston strategiyasi. — Toshkent: Oʻzbekiston, 2021. — 464 b.
2. Jorayev R.H., Safarova R.G. Boʻlajak oʻqituvchilarning raqamli kompetensiyalarini va texnologik madaniyatini rivojlantirish omillari // Jizzax davlat pedagogika universiteti Ilmiy axborotnomasi. — 2024. — № 1(2). — B. 45–52.
3. Qayumova D.D. Boʻlajak pedagogika oʻqituvchilarining diagnostik kompetensiyalarini takomillashtirishda sunʼiy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanish amaliyoti // Science and Education. — 2026. — Vol. 7, № 1. — B. 1008–1012.
4. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. — Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019. — 230 p.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd August, 2026

Website: <https://econferencia.com>

-
5. Kalyuga S. Cognitive Load Theory and Adaptive Multimedia Learning. — New York: Information Science Reference, 2011. — 312 p.
 6. Hymes D. On Communicative Competence // Sociolinguistics: Selected Readings. — Harmondsworth: Penguin, 1972. — P. 269–293.
 7. Колегова И.А., Кислова И.В., Левина И.А. Модель формирования иноязычной коммуникативной компетенции средствами искусственного интеллекта // Вестник ЮУрГУ. Серия «Образование. Педагогические науки». — 2026. — Т. 18, № 1. — С. 81–93.
 8. Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учебник для вузов. — М.: Логос, 2002. — 384 с.